

ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի
նախագահ Տիգրան Մուկույանին

«Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն»
հասարակական կազմակերպություն
ՀՎՀՀ՝ 00063072, վկայական 03Ա060363, գրանցման համարը 211.171.01741
Գտնվելու վայր՝ ք. Երևան, 0002 Մարյան 12
Ծանուցման հասցե՝ ք.Երևան, Նալբանդյան 5, 22ա սենյակ

Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ
հասարակական կազմակերպություն
ՀՎՀՀ՝ 05522266, վկայական 03Ա060258, գրանցման համար 211.171.01845
Գտնվելու վայր՝ ք. Գյումրի, Պուշկինի 96
Ծանուցման հասցե՝ ք.Երևան, Նալբանդյան 5, 22ա սենյակ

Բոլոր դիմողների ծանուցման հասցե՝
ք.Երևան, Նալբանդյան 5, 2-րդ հարկ, 22ա սենյակ
Էլ. փոստի հասցե՝ ldpf.foundation@gmail.com
Հեռ.՝ 093 865654, 093 515600,
094597995, 077 353736

ԴԻՄՈՒՄ-ԲՈՂՈՔ

Թիվ 36 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի
25.06.2021թ. թիվ 5-Ա որոշման դեմ

Թիվ 36 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը 25.06.2021թ. կայացրել է թիվ 5-Ա որոշումը, որով մերժվել է «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» և «Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ» հասարակական կազմակերպությունների 22.06.2021թ. դիմում-բողոքով վարչական վարույթի հարուցումը:

- Դիմումը ներկայացված է եղել հետևյալ բովանդակությամբ.
 - Լիլիթ Առաքելյանը 20.06.2021թ. գտնվել է թիվ 36/48 տեղամասում որպես «Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ» հասարակական կազմակերպության դիտորդ: Վերջինիս կողմից դիտարկված խախտումները հետևյալն են.
ա. Դիտորդը արձանագրել է ընտրողների ուղորդման դեպքեր «Հայաստան» դաշինքի վստահված անձանց կողմից, մասնավորապես, վստահված անձինք ընտրողների հետ զրուցելով նրանց ուղեկցել են մինչև քվեախցիկ, շշուկով հարցրել արդյոք ճիշտ են քվեարկել, թե ոչ: Նման խախտումները կրել են շարունակական բնույթ: Բացի այդ տեղամասում գտնվող վստահված անձանց թիվը գերազանցել է օրենքով սահմանված առավելագույն թվաքանակը, վերջիններս պարբերաբար ելումուտ են անում տեղամասում՝ առանց յուրաքանչյուր անգամ մուտքի և ելքի ժամերը գրանցելու:

Տեղամասային հանձնաժողովի նախագահը որևէ գործուն քայլ չի ձեռնարկում խախտումները կանխելու ուղղությամբ: Ուղորդման վերաբերյալ առկա է տեսանյութ:

բ. Հանձնաժողովի անդամը արգելել է լուսանկարել գրանցամատյանի՝ հանձնաժողովի անդամների գործառնությունների բաշխման վերաբերյալ վիճակահանության արդյունքների էջը: Հանձնաժողովի նախագահը տեղեկացվել է խախտման մասին և նրան առաջարկվել է ձեռնարկել համապատասխան գործողություններ, այդ թվում՝ վերացնել խախտումը: Հետագայում թույլատրել է, սակայն դիտորդը այլևս չի ցանկացել լուսանկարել: Ներկայացվել է պահանջ խախտումը/խախտման վերաբերյալ գնահատականը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանում արձանագրելու վերաբերյալ, գրառումը կատարվել է:

գ. Վերջինս դիտարկման ընթացքում ենթարկվել է անուղղակի ճնշման հանձնաժողովի անդամի կողմից: Մասնավորապես՝ տվյալ հանձնաժողովի անդամը (կին) մեկ այլ անձի հետ խոսակցության ժամանակ լսելի ձայնով ասել է, որ դիտորդին (նկատի ունենալով Լիլիթ Առաքելյանին) պետք է գտնել Վայքում: Միջադեպը գրանցամատյանում գրանցելու պահանջ չի ներկայացվել, քանի որ դիտորդը նպատակահարմար չի գտնում կրկին դիմելու հանձնաժողովի նախագահին, ով մշտապես հրաժարվել է գրանցել խախտումների վերաբերյալ դիտորդի գնահատականները: Արդեն քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստի ժամանակ նույն հանձնաժողովի անդամը վիրավորել է դիտորդին:

Հանձնաժողովին ներկայացվել են հետևյալ պահանջները. «Ձեռնարկել միջոցներ՝

1. վերոգրյալ խախտումները համապատասխան փաստաթղթերում արձանագրելու. արդյունավետ քննության և օրենսդրությամբ սահմանված միջոցների ձեռնարկման ուղղությամբ.
2. խախտումներ կատարած անձանց և դրանք արձանագրելու և վերացնելու պատասխանատու անձանց համար օրենքով սահմանված պատասխանատվության ենթարկելու ուղղությամբ.
3. ըստ անհրաժեշտության, այդ թվում՝ քրեաիրավական բնույթի խախտումները վերահասցեագրել ըստ ենթակայության.
4. քննարկել և գնահատել հիշյալ խախտումների ազդեցությունը քվեարկության արդյունքների վրա.
5. համապատասխան սուբյեկտների իրավունքների խախտումների արձանագրման և դրանք ըստ հնարավորության, վերացնելու ուղղությամբ:»:

2. Թիվ 36 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի հիմնավորումները.

Վարչական վարույթի հարուցման մերժումը Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից պատճառաբանվել է դիմումատու կազմակերպությունների՝ դիմումում վկայակոչվող իրավունքների պաշտպանությամբ դիմելու իրավունք ունեցող իրավասու սուբյեկտ չհանդիսանալու հանգամանքով: Մասնավորապես, տարածքային ընտրական հանձնաժողովը հղում է կատարել ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասին՝ արձանագրելով, որ յուրաքանչյուր կոնկրետ սուբյեկտի իրավունք է վերապահվում բողոքարկելու ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը), եթե

նման բողոքարկումը նպատակ ունի իրականացնելու բողոքարկող սուբյեկտի խախտված իրավունքի պաշտպանությունը: Հղում է կատարվել նաև «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթներին և ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 30-րդ և 31-րդ հոդվածներին, ինչպես նաև ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 49-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ պարբերությանը, համաձայն որի՝ ոչ իրավասու անձի կողմից ներկայացված դիմումները չեն քննարկվում, դրանցով վարչական վարույթներ չեն հարուցվում և ընտրական հանձնաժողովները որոշում են կայացնում վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասին, որոնց հիման վրա տարածքային ընտրական հանձնաժողովը որոշել է «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» և «Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ» հասարակական կազմակերպությունների դիմում-բողոքով վարչական վարույթի հարուցումը մերժել:

3. Գտնում ենք, որ թիվ 36 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 25.06.2021 թ. թիվ 5-Ա որոշումն իրավաչափ չէ և ենթակա է անվավեր ճանաչման հետևյալ պատճառաբանությամբ.

3.1. Սուբյեկտիվ իրավունքների խախտման հիմքով դիմում-բողոքի վարչական վարույթի հարուցումը մերժելու մասով.

Թիվ 36 տարածքային ընտրական հանձնաժողովը 25.06.2021թ. թիվ 5-Ա որոշմամբ չի քննարկել դիտորդ Լիլիթ Առաքելյանի՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանի լուսանկարահանման խնդրանքի մերժումը թիվ 36/48 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահի կողմից: Նշվածի կապակցությամբ հարկ է նշել, որ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 8-րդ հոդվածի 11-րդ մասի համաձայն՝ ընտրական հանձնաժողովների նիստերը (այդ թվում՝ տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփման նիստը), ինչպես նաև քվեարկության ընթացքը վստահված անձինք, **դիտորդները**, այցելուները, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները կարող են **լուսանկարել, տեսանկարահանել**՝ չխախտելով ընտրողների քվեարկության գաղտնիության իրավունքը: Միաժամանակ, Ընտրական օրենսգրքի 32-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով սահմանված է դիտորդի՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի տնօրինության տակ գտնվող ընտրական փաստաթղթերին (բացառությամբ քվեարկության ընթացքում քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակների), դատարանի համապատասխան վճիռներին, ընտրողին տրամադրած լիազոր մարմնի համապատասխան տեղեկանքին ծանոթանալու իրավունքը: Արձանագրված է նաև դիտորդի՝ ընտրական փաստաթղթերից (բացառությամբ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների ցուցակների, քվեարկության կտրոնների) քաղվածքներ և նշումներ ինքնուրույն կատարելու իրավունքը:

Չի քննարկվել նաև դիտորդ Լիլիթ Առաքելյանի վրա թիվ 36/48 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամի (կին) կողմից դիտորդին վիրավորելու, անուղղակի ճնշման դեպքը (դիտորդին Վայքում գտնելու մասով), մինչդեռ, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 32-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ **դիտորդի**, զանգվածային լրատվության միջոցի ներկայացուցիչ, այցելուի՝ Ընտրական օրենսգրքով սահմանված իրավունքների որևէ սահմանափակում չի թույլատրվում:

Գտնում ենք, որ ոչ իրավաչափ է իր կողմից հավատարմագրված դիտորդի իրավունքի խախտման հիմքով դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպության դիմումի հիման վրա վարչական վարույթի հարուցման մերժումը, քանի որ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 30-րդ հոդվածի ուժով Հայաստանի Հանրապետության հասարակական

կազմակերպություններին վերապահված է ընտրությունների ժամանակ դիտորդական առաքելության իրավունք (այն կազմակերպություններին, որոնց կանոնադրական նպատակներն ընտրությունները նշանակելու օրվան նախորդող նվազագույնը մեկ տարի ներառում են ժողովրդավարության և մարդու իրավունքների պաշտպանության հարցեր, և որոնք չեն աջակցում թեկնածուներին կամ ընտրություններին մասնակցող կուսակցություններին), որը համապատասխան կազմակերպություն իրականացնում է իր կողմից հավատարմագրված դիտորդների միջոցով: Ցանկացած դեպքում, երբ խախտվում է դիտորդական կազմակերպության հավատարմագրած դիտորդի իրավունքը, անմիջականորեն խախտվում է նաև վերջինիս հավատարմագրած կազմակերպության դիտորդական առաքելության իրավունքը, քանի որ կազմակերպության դիտորդական առաքելության իրավունքի իրացումն ուղղակիորեն փոխկապակցված է իր կողմից հավատարմագրված դիտորդների գործունեության հետ:

Այս կապակցությամբ հարկ ենք համարում անդրադառնալ նաև ձևավորված դատական պրակտիկային: Այսպես, մի շարք օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերով արդեն իսկ փաստվել է, որ «...նկատի ունենալով, թե ինչպիսի իրավակարգավորում է նախատեսում Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգիրքը դիտորդական առաքելություն իրականացնող հասարակական կազմակերպությունների կողմից իր դիտորդների միջոցով ընտրությունների ժամանակ դիտորդական առաքելություն իրականացնելու իրավունքի իրացման համար, մասնավորապես՝ Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 30-32-րդ հոդվածների ամբողջ իրավակարգավորմամբ սահմանված՝ նշված իրավունքի իրացման ընթացակարգը, դատարանն արձանագրում է, որ ընտրությունների ժամանակ դիտորդական առաքելության իրավունք ունեցող հասարակական կազմակերպությունների կողմից իր կողմից հավատարմագրված դիտորդների միջոցով դիտորդական առաքելություն իրականացնելիս դիտորդական կազմակերպության հավատարմագրած դիտորդի սուբյեկտիվ իրավունքի խախտումը անմիջականորեն հանգեցնում է այդ կազմակերպության դիտորդական առաքելություն իրականացնելու իրավունքի խախտման և այդպիսի իրավունքի պաշտպանություն իրավասու է հայցելու ինչպես դիտորդը, այնպես էլ վերջինիս հավատարմագրած հասարակական կազմակերպությունը, որպիսի պայմաններում է միայն հնարավոր ապահովել դիտորդական առաքելություն իրականացնելու իրավունքի լիարժեք իրացումը հասարակական կազմակերպությունների կողմից» (ՎԴ/3991/05/15, ՎԴ/3992/05/17 և այլն):

Օրենսդրի նման տրամաբանությունն ապացուցվում է նաև վերջին ժամանակահատվածում իրականացված օրենսդրական փոփոխություններով, որոնց արդյունքում դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությունները ճանաչվել են ընտրական իրավահարաբերությունների լիարժեք սուբյեկտ՝ օժտելով վերջիններին ընտրական գործընթացների ընթացքում արձանագրված մի շարք վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ դիմել վարչական դատարան՝ համապատասխան անձանց վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքով, այդ թվում՝ ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանը սահմանված կարգով չլրացնելու հիմքով (Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրք, հոդված 40.6.):

3.2. Դիտորդական կազմակերպությունների՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումները վիճարկելու հարցով իրավասուբյեկտության մասով.

Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 25.06.2021 թ. թիվ 5-Ա որոշմամբ ներկայացված դիմում-բողոքով վարչական վարույթի հարուցումը մերժվել է դիմումատու հասարակական կազմակերպությունների օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումները վիճարկելու իրավասուբյեկտության բացակայության հիմքով, մասնավորապես, տարածքային

ընտրական հանձնաժողովը վարչական վարույթի հարուցման մերժումը պատճառաբանել է դիմումատուների կարգավիճակով և դրանից բխող իրավական հետևանքներով՝ արձանագրելով, որ ընտրական հանձնաժողովների որոշումների, գործողությունների (անգործության) բողոքարկման իրավունքը յուրաքանչյուր դեպքում պայմանավորված է բողոքարկող սուբյեկտի իրավունքի պաշտպանության նպատակի առկայությամբ, քանի որ յուրաքանչյուր կոնկրետ սուբյեկտի իրավունք է վերապահվում բողոքարկելու ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը), եթե նման բողոքարկումը նպատակ ունի իրականացնելու բողոքարկող սուբյեկտի խախտված իրավունքի պաշտպանությունը:

Դիմումատուներին՝ տարածքային ընտրական հանձնաժողովների գործողությունների/անգործության բողոքարկման համար ոչ իրավասու սուբյեկտ ճանաչելու հիմքով (օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների մասով) վարույթի հարուցման մերժումը հանգեցրել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի պահանջների խախտմանը: Մասնավորապես, դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության՝ ընդհանուր բնույթի ընտրախախտումների (օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի) հիմքով դիմում-բողոքներ ներկայացնելու իրավունք չունենալու վերաբերյալ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի հետևությունը չի բխում ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի դրույթներից: Դիտորդական կազմակերպության՝ ոչ իրավասու սուբյեկտ հանդիսանալու վերաբերյալ եզրահանգումը կատարվել է ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասին՝ ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ, Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածների, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 3-րդ հոդվածի դրույթներին հակասող և կամայական մեկնաբանություն տալու արդյունքում: Մասնավորապես, ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է, որ յուրաքանչյուր ոք կարող է բողոքարկել ընտրական հանձնաժողովի որոշումը, գործողությունը (անգործությունը), եթե գտնում է, որ խախտվել կամ կարող է խախտվել իր՝ ընտրական օրենսգրքով սահմանված սուբյեկտիվ ընտրական իրավունքը: Այս իրավունքն իր բովանդակային ծավալում ներառում է յուրաքանչյուր քաղաքացու՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումները վիճարկելու, ընտրական հանձնաժողովների որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) բողոքարկելու իրավունքը: ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված սուբյեկտների և նրանց վերապահված իրավունքների շրջանակի վերաբերյալ տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից տրված սահմանափակ և կամայական մեկնաբանությունը ուղղակիորեն հակասության մեջ է մտնում ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ և Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածի, Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 3-րդ հոդվածի դրույթների հետ, քանի որ յուրաքանչյուր անձ պետք է ունենա նաև ընտրական իրավունքի պաշտպանության արդյունավետ միջոց: Ընտրությունների ընթացքում արձանագրված ընտրախախտումները իրենց համակցության մեջ և/կամ բնույթով կարող են ուղղակի ազդեցություն ունենալ յուրաքանչյուր ընտրողի քվեի հասցեականության վրա, ինչպես նաև յուրաքանչյուր քաղաքացու ընտրելու իրավունքի իրացման վրա առհասարակ: Ընտրական իրավահարաբերությունների սուբյեկտ հանդիսացող յուրաքանչյուր անձի, այդ թվում՝ ՋԼՄ ներկայացուցչի, դիտորդի և դիտորդական կազմակերպության կողմից ներկայացված դիմում-բողոքները՝ օբյեկտիվ ընտրական իրավունքի խախտումների հիմքով ընտրական հանձնաժողովների որոշումների և գործողությունների վիճարկման վերաբերյալ ենթակա են քննության վարչական վարույթի կարգով, նույն կարգով, ինչ ՋԼՄ ներկայացուցիչների և դիտորդների սուբյեկտիվ իրավունքների խախտումների վերաբերյալ բողոքները՝ ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի շրջանակներում: Հակառակ մեկնաբանությունը կհանգեցնի ընտրական իրավունքի էության խախտմանը: Այսպիսով, տարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից խախտվել են ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ մասի, ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ, Մարդու իրավունքների եվրոպական

կոնվենցիայի թիվ 1 արձանագրության 3-րդ հոդվածի, Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 25-րդ հոդվածի դրույթները, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ և 57-րդ հոդվածների պահանջները:

3.3. Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 25.06.2021 թ. թիվ 5-Ա որոշման ոչ իրավաչափությունը՝ դիմումատու հասարակական կազմակերպությունների իրավասուբյեկտության չճանաչման հիմքով.

Դիմումատուներ «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» և «Ժուռնալիստների «Ասպարեզ» ակումբ» հասարակական կազմակերպությունների մասով դիմում-բողոքի վարույթ ընդունումը մերժվել է՝ հղում կատարելով «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթներին և ՀՀ ընտրական օրենսգրքի 30-րդ և 31-րդ հոդվածներին: Գտնում ենք, որ այս մասով Տարածքային ընտրական հանձնաժողովի վիճարկվող որոշումն իրավաչափ չէ հետևյալ պատճառաբանությամբ.

Դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությունները հանդիսանում են ընտրական իրավահարաբերությունների լիարժեք սուբյեկտ, ինչը փաստվում է նաև վերջին ժամանակահատվածում իրականացված օրենսդրական փոփոխություններով, որոնց արդյունքում դիտորդական առաքելություն իրականացնող հասարակական կազմակերպություններին իրավունք է վերապահվել ընտրական գործընթացների ընթացքում արձանագրված մի շարք վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ դիմել վարչական դատարան՝ համապատասխան անձանց վարչական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքով: Կազմակերպությունների դիտորդական առաքելությունը հանդիսանում է հանրային գործառույթ, որի նպատակն է ապահովել ընտրությունների թափանցիկությունը և նպաստել ընտրական գործընթացների պատշաճ իրականացմանը: Վերոնշյալ հանրային իրավական գործառույթի արդյունավետ իրականացումը, ի թիվս այլոց, պայմանավորված է դիտորդական առաքելություն իրականացնող կազմակերպությունների կողմից ընտրական իրավունքի խախտումների վերաբերյալ դիմում-բողոքներ ներկայացնելու իրավասուբյեկտությամբ: Ավելին, ցանկացած դեպքում, երբ խախտվում է դիտորդական կազմակերպության հավատարմագրած դիտորդի իրավունքը, անմիջականորեն խախտվում է նաև վերջինիս հավատարմագրած կազմակերպության դիտորդական առաքելության իրավունքը, քանի որ կազմակերպության դիտորդական առաքելության իրավունքի իրացումն ուղղակիորեն փոխկապակցված է իր կողմից հավատարմագրված դիտորդի գործունեության հետ:

Հարկ ենք համարում անդրադառնալ նաև հասարակական կազմակերպության իրավասուբյեկտության հարցին ՀՀ Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում: Այսպես, ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 07.09.2010թ. ՄԴՈ-906 որոշմամբ արձանագրվել է, որ քաղաքացիական հասարակությունն ինքնուրույն և պետությունից անկախ հասարակական մեխանիզմների և հարաբերությունների համակարգ է, որը պայմաններ է ապահովում կոլեկտիվների և անհատների մասնավոր շահերի և պահանջունքների բավարարման համար: Հաշվի առնելով հասարակական կազմակերպությունների դերը պետության և քաղաքացիական հասարակության կյանքում, առաջնորդվելով վերջիններիս գործունեության արդյունավետության բարձրացման նկատառումներով՝ սահմանադրական դատարանը գտել է, որ ՀՀ վարչական

դատավարության օրենսգիրքը շահագրգիռ (կանոնադրական համապատասխան իրավասությամբ օժտված) հասարակական կազմակերպությունների համար, որպես իրավաբանական անձ, կարող է սահմանել տվյալ ոլորտում անձանց խախտված իրավունքների համար դատարան դիմելու իրավունքի իրացման դեպքերը և կարգը՝ հաշվի առնելով *actio popularis* բողոքների ինստիտուտի առնչությամբ եվրոպական երկրների ներկա զարգացումների միտումները:

Շեշտվել է նաև, որ. «Ուրիշի խախտված իրավունքների համար դատարան կամ այլ մարմիններին ու պաշտոնատար անձանց դիմելու իրավունքի իրացման դեպքերը և կարգը սահմանելիս հարկ կլինի հաշվի առնել միայն այն հասարակական կազմակերպություններին, որոնց նպատակներից են կոլեկտիվ կամ համայնքային կոնկրետ շահերի պաշտպանությունը: Այս դիրքորոշումը համահունչ է նաև «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետին, որի համաձայն՝ կազմակերպությունն իր կանոնադրությամբ նախատեսված նպատակներն իրականացնելու համար իրավունք ունի օրենքով սահմանված կարգով ներկայացնել ու պաշտպանել իր և իր անդամների իրավունքները և օրինական շահերն այլ կազմակերպություններում, **դատարանում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում**»:

ՀՀ Սահմանադրական դատարանի 07.09.2010թ. ՄԴՈ-906 որոշմամբ արձանագրվել է նաև, որ վարչական դատավարությունում այլոց իրավունքների պաշտպանությամբ դատարան դիմելու իրավունքի («*Actio popularis*») առնչությամբ միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքները վկայում են, որ, որպես կանոն, եվրոպական երկրներում այս ինստիտուտն իր դասական իմաստով և լրիվ ծավալով կիրառում չունի: Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը նման ուսումնասիրության արդյունքներով արձանագրել է, որ մի շարք երկրներում վարչական գործերով հայց ներկայացնելու իրավասության հիմնական չափանիշ է հանդիսանում «իրավական շահագրգռվածությունը»: Վերջինս դատաիրավական պրակտիկայում ստացել է այնքան լայն մեկնաբանություն, որ հասարակական կազմակերպություններին կամ քաղաքացիական նախաձեռնությամբ հանդես եկող և օրենքով սահմանված կարգով գործունեություն իրականացնող այլ միավորումների հնարավորություն է ընձեռվում **հանդես գալ որոշակի խմբի կոլեկտիվ իրավունքի պաշտպանությամբ, եթե այդ պաշտպանությունը տվյալ միավորման կոնկրետ նպատակների շրջանակում է**: Այսպիսի դիրքորոշում է ըստ էության արտահայտվել նաև Հայաստանի Հանրապետության դատական պրակտիկայում: Մասնավորապես, ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 30.10.2009թ. թիվ ՎԴ/3275/05/08 որոշմամբ արտահայտել է հետևյալ իրավական դիրքորոշումը. «Մույն գործով «Էկոդար» բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունն Օրհուսի կոնվենցիայի իմաստով «շահագրգիռ» կազմակերպություն է, հետևաբար, օգտվում է այդ կազմակերպության կանոնադրական նպատակներից բխող, շրջակա միջավայրի պահպանությանը վերաբերող հարցով դատական պաշտպանության իրավունքից»:

Հասարակական կազմակերպությունների կամ այլ միավորումների կողմից կոլեկտիվ իրավունքների և օրինական շահերի դատական պաշտպանության հարցերին է անդրադարձել նաև Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեն: Ըստ Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի 2004 թվականի դեկտեմբերի 15-ի՝ «Վարչական ակտերի նկատմամբ դատական վերահսկողության մասին» (2004)20 հանձնարարականի՝ Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունները խրախուսում են քննության առնել այն հարցը, թե արդյո՞ք դատական վերահսկողության մատչելիությունը պետք է երաշխավորվի նաև այն միավորումների կամ այլ անձանց կամ մարմինների համար, որոնք իրավասու են պաշտպանել կոլեկտիվ կամ համայնքային շահեր:

Թիվ ՎԴ/3275/05/09 գործով ՀՀ վարչական դատարանի 09.07.2009թ. որոշմամբ «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն», «Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակ» և «Էկոդար» բնապահպանական հասարակական կազմակերպությունների հայցադիմումի ընդունումը մերժվել է այն պատճառաբանությամբ, որ վերջիններս ակնհայտորեն չունեն հայցադիմումում ներկայացված պահանջներով դատարան դիմելու իրավունք, քանի որ այդ հասարակական կազմակերպությունների իրավունքները, վիճարկվող պահանջներով, չեն խախտվել և չեն շոշափվել: ՀՀ վարչական դատարանի 28.07.2009թ. որոշմամբ ՀՀ վարչական դատարանի 09.07.2009թ. որոշման դեմ Կազմակերպության և «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության բողոքը մերժվել է մինևույն պատճառաբանությամբ: Վճռաբեկ դատարանի 30.10.2009թ. որոշմամբ Կազմակերպության և «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության վճռաբեկ բողոքը բավարարվել է մասնակիորեն՝ բեկանվել և փոփոխվել է ՀՀ վարչական դատարանի 28.07.2009թ. որոշման՝ Կազմակերպության բողոքը մերժելու մասը: Կազմակերպության բողոքը բավարարվել է: Որոշման՝ «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարակական կազմակերպության բողոքը մերժելու մասը, թողնվել է օրինական ուժի մեջ: Վճռաբեկ դատարանը վերոնշյալ որոշմամբ անհիմն է համարել Դատարանի կողմից «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետի կիրառման հիմքով «Էկոդար» բնապահպանական հասարակական կազմակերպության հայցադիմումի ընդունման մերժումը: Դատարանի 24.03.2010թ. վճռով մերժվել է Կազմակերպության հայցն այն պատճառաբանությամբ, որ «Հասարակական կազմակերպությունների մասին» ՀՀ օրենքի 15-րդ հոդվածը, Օրհուսի կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածի 3-րդ կետը հասարակական կազմակերպություններին չի օժտում դատավարական իրավասություններով:

Նույն գործով կրկին ներկայացված վճռաբեկ բողոքի հիման վրա ՀՀ վճռաբեկ դատարանը 01.04.2011թ. որոշմամբ գտել է, որ վիճարկվող դատական ակտը հիմնավոր է և բխում է ՀՀ օրենսդրության կարգավորման նպատակներից, ընդ որում վկայակոչվել է ՀՀ Սահմանադրական դատարանի թիվ ՄԴՈ-906 որոշումը:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն, իր 2012թ. տարեկան հաղորդմամբ անդրադառնալով վճռաբեկ դատարանի որոշմանը, վերահաստատել է իր իրավական դիրքորոշումն այն մասին, որ «... հասարակական կազմակերպություններին հնարավորություն է ընձեռվում հանդես գալ որոշակի խմբի կողեկտիվ իրավունքների պաշտպանությամբ, եթե այդ պաշտպանությունը տվյալ հասարակական կազմակերպության կոնկրետ նպատակների շրջանակներում է» և արձանագրել, որ «... ՀՀ վարչական դատարանը, նույն կերպ նաև՝ 01.04.2011թ. ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, սխալ են մեկնաբանել ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ- 906 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումը հասարակական կազմակերպությունների դատավարական իրավասությունների վերաբերյալ՝ վերջիններիս զրկելով իրենց կանոնադրական նպատակներից բխող հարցերի առնչությամբ դատարան դիմելու իրավունքից»:

Այսպիսով, ելնելով վերոգրյալից և ղեկավարվելով ՀՀ ընտրական օրենսգրքի, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի դրույթներով՝

Խնդրում ենք

1. անվավեր ճանաչել թիվ 36 տարածքային ընտրական հանձնաժողովի 25.06.2021 թ. թիվ 5-Ա որոշումը:

2. Ձեռնարկել միջոցներ՝

- վերոգրյալ խախտումները արդյունավետ քննելու ուղղությամբ.
- համապատասխան սուբյեկտների իրավունքների խախտումների արձանագրման և դրանք, ըստ հնարավորության, վերացնելու ուղղությամբ.
- խախտումներ կատարած անձանց և դրանք արձանագրելու և վերացնելու համար պատասխանատու անձանց օրենքով սահմանված պատասխանատվության ենթարկելու ուղղությամբ:

Կից ներկայացվում է՝

1. Վիճարկվող 25.06.2021 թ. թիվ 5-Ա որոշման պատճենը
2. Հասարակական կազմակերպությունների կողմից տրված լիազորագրերի սկանավորված օրինակները (արձանագրենք, որ կազմակերպությունների կողմից տրված լիազորագրերի բնօրինակներ առկա են վարչական վարույթի նյութերում, քանի որ ներկայացվել են տարածքային ընտրական հանձնաժողովին):
3. Դիմումատուների ներկայացուցիչների փաստաբանական գործունեության արտոնագիրը,
4. Ապացույցներ՝ ձայնագրությունների և տեսագրության, ինչպես նաև լուսանկարի հղումները:

Բողոքաբերների լիազորված ներկայացուցիչ՝
Էլինա Գյուրջյան

X
